

Naše veselje

Priloga „Slov. gospodarja“ za deco.

Štev. 11.

24. XI. 37.

Letnik IV.

Zima v gozdu.

1.

Kako je žalostno povsod,
po gozdu tukaj in drugod!
Kako je vse izpremenjeno,
suhó, kar bilo je zeleno.

2.

Vse tiho! Ptičke ne pojó,
odšle v deželo so gorkó;
le vrana se hripavo včasí
s smreke dol: kra, kra! oglasí.

3.

Tod jagode smo brali prej,
zdaj iščemo pa suhih vej,
da peč zakurijo nam mati,
in nam ne bode zmrzovati.

4.

Uboštvo, to je huda reč,
želodček prazen, mrzla peč!
Pa bo slovo tud' zima vzela,
za njo prišla pomlad zelena.

J. Stritar,

Ljubi sv. Miklavž.

»Očka, kdaj pa bo sv. Miklavž?« je vprašal Tinček in obraz se mu je smehljajal, ko se je spomnil lanskega leta. To-liko lepega mu je bil prinesel ta radodar-

ni svetnik! Vse to je bil dobil, kar je slučajno najbolj potreboval. Sv. Miklavž je že moral natančno vedeti, kaj mu je bilo treba. Nekaj pa je Tinček vendarle pre-mišljeval. Res je dobil, kar je nujno potreboval, ali zakaj mu ni svetnik prinesel tudi to, kar sicer ni bilo tako potrebno, kar si je pa na tihem le tako močno želel, namreč razne igračke, slaščice in podobno.

Zato je vsak večer vestno molil in sv. Miklavžu naročal, česar si je najbolj želel.

Zdaj sta se pa z očetom pomenila.

»Miklavžev večer bo prav danes teden,« mu je oče pojasnil. »Le pridno moli, morda se te spomni tudi letos!«

Tinček pa je ugibal:

»Kaj pa, očka, če on ne posluša, kar mu v molitvi povem. Veš, toliko ima te dni posla, da ne more čuti vsakega fantka. Kako pa bi bilo, če bi mu napisal pismo: ce ter ga v njem poprosil, kaj bi rad imel? Lepo bom pisal, saj veš, da znam. Tako bo potem vse vedel, kaj si želim.«

»Prav, pa mu piši. Pismo pa daj meni, da ga nesem na pošto,« je dejal oče.

Tinček se je brž pripravil za pisanje. Oče mu je dal lep, nov pisemski list in ovoj, fantič pa si je polskal črnilo in peresnik in po kratkem razmišljanju je napisal tole pismo:

Ljubi sveti Miklavž!

Ze vem, koliko je petdeset in petdeset, Sto. Tudi že vem, koliko je Bogov. Eden. In kdaj pišemo veliko začetnico in naredimo piko. Kmalu bom znal šteti do milijona in do tisoč. Zdaj pa Te prosim, prinesi mi novo šolsko torbico, ker je bratova, katero imam, le prestara. Po-tem bi rad rdeč svinčnik in nožek, tako mehko, veliko radirko, puško, dosti ja-bolk in sladkorčkov, pa še železnico in barvice. Drugega ni treba, drugače boš rekel, da hočem preveč. Zdaj pa Te lepo pozdravlja

Tinček.

Oče je list prečital in Tinček mu je sidel na obrazu, da mu je vsebina ugajala. »Ali misliš, da bo kaj?« je vprašal.

»Gotovo, saj si dobro pisal. Ne dvomim, da dobiš, česar želiš.« J. K.

Vljudnost.

Kako težko je nekaterim ljudem biti vljuden. Zdi se jim, da kaj izgubijo na svoji veljavi pred svetom, če bi koga prej pozdravili, ki je morda malo manj ko oni, ali pa, da bi na prijazen pozdrav prijazno odgovorili. Ali to ni bolezen naših dni, ampak taki ljudje so bili že vedno.

Primer: Mnogo let pred Kristusovim rojstvom je živel na Grškem modrijan Sokrat.

Nekoč sreča Sokrat znanca in ga vljudno pozdravi. Toda znanec je bil ošaben in mu ni odzdravil.

To zapazijo prijatelji modrega Sokrata in mu reko:

»Zakaj pozdravljaš tega ošabnega in nevljudnega človeka?«

Sokrat je odgovoril:

»Ali hočete, da bi bil tudi jaz tako nevljuden, kakor je on?«

Umirajoči lev.

Lev, kralj živali, je radi starosti tako oslabel, da ni mogel več četi za plenom. Razglasil je, da umira, ter se je povlekel v

svoj brlog. Vest se je hitro razširila med ostalimi živalmi. Vse so bile v skrbeh radi levovega zdravja ter so ga posetile druga za drugo. Kakor se je katera približala, jo je lačni lev takoj ubil in raztrgal.

Lisici se je to zdelo sumljivo. Pa tudi ona je hotela leva posetiti. Samo povsem blizu mu ni šla, ampak ga je vprašala za zdravje od daleč.

»Ah! Draga mi prijateljica!« jo je nagovoril lev. »Hvala ti lepa, da si se me spomnila. Pa čemu stojiš tako daleč proč? Pridi bliže, pa povej umirajočemu levu kako tolažilno besedo na uho.«

»Da bi še dolgo živel, gospodar moj!« je odvrnila lisica. »Ali oprost, če moram takoj oditi. Da ti resnico povem, tele sledi od raznih nog tu na zemlji so me prestrašile, ker vidim, da jih je dosti prišlo k tebi, da pa ni nihče odšel.«

Lókvci.

13.

Bližal se je dan cesarjevega prihoda. To so Lókvci dobro vedeli in zato so se prej marljivo posvetovali, kako bi ga dostojno sprejeli. Naposled so se domenili, da bo župan cesarja prvi nagovoril, in sicer z besedami: »Dobro došli pri nas!« Cesar bo na to moral odgovoriti: »Hvala lepa!« in župan je imel pripravljen riman odgovor:

»Najboljša za nas je repa.« Tako so jim bile stare pravice zasigurane. Na kak način pa naj bi šli cesarju nasproti, o tem se niso mogli zediniti. Nekateri so hoteli imeti dve skupini, jahače in pešce, to pa tako, da sta vkup v vrsti en jahač in en pešec. Drugi pa so bili mnenja, naj ima vsak eno nogo v stremenu, eno pa na tleh. To bi pomenilo: napol jezdit in napol

hoditi. Še drugi so hoteli sprejeti cesarja na lesenih konjičkih. Taki konjički so takoj opravljeni in ni z njimi nič sitnosti. Ta predlog je najbolj ugajal in zapovedano je bilo, da si mora vsak nabaviti lesenega konjička. Lókavci so to povelje brž izvršili. Nihče ni bil tako reven, da si ne bi mogel naročiti pri mizarju belega, črnega, sivega, rujavega, rdečega ali lisastega konja. Potem so se na njih pridno vadili.

Določena dne so se podali vsi Lókavci na svojih lesenih konjih pred zadnje hiše in so tam počakali na cesarja. Ko je župan cesarja zagledal, je skočil na kup gnoja, konja pa je previdno privezal na bližnje drevo. Ker je potreboval za to delo obe roki, je moral vzeti klobuk med zobe. Po-

tem pa je nanj pozabil in je zamrmral med zobmi: »Dobro došli pri nas!« Cesar je sicer takoj spoznal, s kakšnimi ljudmi se je sestal in je pozdrav komaj razumel. Vendar si je mislil, kaj mu je hotel župan reči. Odgovoril je: »Hvala lepa!« Župan pa je pazil le na to, da mu klobuk ne

pađe iz ust in ni nič rekel. Njegov sosed mu je hotel pomagati in je mislil na pravi odgovor, ali nikakor ni mogel najti rime. Zato je hitro zaklical: »Najboljši za nas je župan!«

Tako so sprejeli cesarja. Vprašal je še župana, zakaj stoji na gnoju, in ta je z iskrico svoje prejšnje pameti dejal: »Oh, gospod, jaz revež nisem vreden, da me nosi pred vami zemlja.« Nato so spremljali cesarja v stanovanje, ki je bilo zanj pripravljeno. Ker je še bilo dosti časa, so ga prosili, naj si ogleda njivo, na kateri so gojili solno zelišče, in cesar jim je, smeje se, ugodil.

Drugega dne so naprosili cesarja, naj bo njihov gost in ko je na to pristal, so mu pokazali najprej, kar je bilo v Lókavi zamimivega. Videl je njihova gnojišča in nazadnje so ga odvedli v občinsko hišo, kjer je bila pripravljena miza. Kot prvo jed so prinesli sveže, hladno mleko, ker se jim je to zdelo najbolj imenitno. Mleko je bilo v veliki mizi, pri kateri sta sedela cesar in župan. Ostali Lókavci so stali spoštljivo okoli mize ter so segali s svojimi žlicami v skledo. V mleko je bil nadrobljen kruh, pa tako, da so plaval pred cesarjem kos belega kruha, drugače pa je bil nadrobljen črn kruh. Ko so tako jedli, cesar belega, Lókavci pa črn kruh, je slučajno eden izmed zadnjih ulovil s svojo žlico košček belega kruha ter ga je nesel v usta. Ko je župan to zapazil, je udaril zločinca po roki ter je zakričal: »Ti neolkanec, ali hočeš jesti cesarjev kruh?« Lókavec se je ustrašil, je hitro vzel grizljaj spet iz ust in ga je ponižno položil v skledo. Cesarju je seveda bilo takoj dovolj pogostitve, zahvalil se je in je prepustil ostalo mleko Lókavcem.

Kako pozebajo rastline.

Voda, v kateri so raztopljene trdne snovi, zmrzne ob nižji toplini nego čista voda. Voda n. pr., v kateri je raztopljene mnogo soli, ostane pri 0° kapljiva; zato zmrzuje morska voda, ki nima povsod enako dosti soli, ob različnih toplotah, vobče pa šele pri -2,2° C. Isto velja o rastlinskih sokih, ki imajo v sebi več ali manj raztopljenega sladkorja in drugih tvarin. To je vzrok, da pozebajo rastline veždidel šele ob nižjih temperaturah nego ob 0°. Različne rastline niso za mráz enako občutljive. Nekaterim rastlinam menda mráz nič ne škoduje;

za zimo sploh so jako malo občutljivi in losočni rastlinski deli, največ semen, pozimsko drevesno brstje; lahko pa pozebajo tiste rastline, ki imajo mnogo soka v sebi; kadar se spomladi brstje razvija, ga lahko zamori vsak ponočni mráz. Čim bujnejše pridejo setve v zimo, tem laže pozebajo. Sočnato listje repice zima laže pogubi nego bolj suho rženo.

Sicer pa zmrzlost ne pogubi vselej rastline. Izkustvo uči, da nekatere rastline, ki so popolnoma pozeble, vnovič ožive, ako se polagoma tajajo. Naglo tajanje pa naj-

večkrat ozeblo rastlino popolnoma usmrti. A nekaterim rastlinam, če so pozeble, tudi počasno tajanje nič več ne koristi; tako n. pr. bučje bilje vselej zamre, kadar je pozeblo. Tudi ne pozebe vsakokrat vsa rastlina; bolj zavarovana korenika ostane dostikrat nepoškodovana, če je tudi nadzemsko steblo popolnoma pozeblo. V takem slučaju rada setev spomladi vnovič ozele ni. Včasih gleda oratar po hudi zimi z žalostnim srcem mnogobrojne pleše po setvah

ter se vpraša, ne bi li njive zopet razoral in posejal. A prvo pomladansko solnce mu pokaže, da ni bilo treba te skrbi. Dobrotljivi Oče ni pozabil svojega zvestega služabnika; očuval je korenike nepoškodovane ter poslal oživljajoče solnce, ki je zbudilo iz njih nove bilke. V kratkem času dorastejo novo zbudjene bilke, ki so ostale nepoškodovane, in vesela setev obeta bogato žetev.

Po Schreiner-jevi »Fiziki«.

Kaj nam pišejo.

Bolj slabo se oglašajo nekaj časa sem naši mladi čitatelji in čitateljice, celo take pogrešamo, ki so se prej tolikokrat oglašili. Ali se bojiijo izdatkov za papir in znamko? Časa jim menda zdaj ne primanjkuje. Mislili smo, da smo ustregli z uganjami, pa je le malo odziva. Še labirint tokrat ni tako vlekel ko navadno, in vendar je bil tako lep!

Mager Valentin, ? Pot v vas je pravilna. Kaj pa uganke? Veseli nas, da se za list zanimate. Le tako naprej in še oglasite se kaj!

Zemljič Alojz, Pekre. Prav lepo je videti, da ste pot v labirintu pobarvali. Tako se vse jasno vidi.

Kavran Ivan, Ptuj. Več skrivalnic želite? Vidite, kako težko delo ima urednik. Eden si želi same labirinte, drug same križanke, tretji same uganke, četrti ne vem kaj. Zdaj pa ustrezite vsem!

*

Rešitev uganek v 10. številki.

1. Padalo v eroplanu. 2. Milnar. 3. Kovač. 4. Pismo. 5. Apno. 6. Luč. 7. Knjiga. 8. Milnar. 9. Solnce. 10. Kolesa.

*

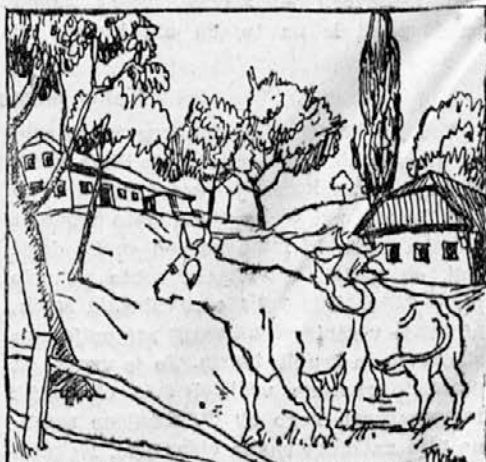
Uganke.

1. V vremenu lepem brez prahu je, brez blata cesta, ko dežuje.
2. Polne so me gore in poljane, ko me zgrabiš, prazna pest ostane.
3. Možiček pade z drevesa v travo, klobuček okrogel mu krije glavo; zver pride ščetinasta, dolgousta, popade možička in ga pohrusta.
4. Raste iz zemlje, da ljudi oblačil, kralji ga časte, nosijo berači,

5. Rastlina pridem iz zemlje, ti v kamen me izpremeniš; pijače ko želiš sladke, v kozarcu vode me stopiš.
6. Dve glavi, dvoje rok ima žival, šestero nog; a le po štirih hodi in teče. Kako se tej živali reče?
7. Kakor vile spredi, debel sod na sredi; zad ima metlo, kaj je to?
8. Naš hlapec črni — menda nor je, po njivi hodi in jo orje; a nima pluga, nima brane. Mož moder je, kdor to ugane.
9. Skoda, da nisem malo večji! Ko bi mogel še to doseči, vse bi dejalo: Vidiš jelena? Zdaj mu nisem še do kolena.
10. Ko o belem dnevi tat krade žito, črešnjev sad, mirno gleda gospodar, zanj ne zmeni se žandar.

*

Skrivalnica.

Kje je pastir?